

NATIONAL
DAIRY
DEVELOPMENT
BOARD

दुधाळ जनावरांच्या विविध रोगांवर पारंपारिक उपचार पद्धती

स्तनदाह (सर्व प्रकारचा)

कोरफड

लिंबू

कडीपत्ता

हळद

चुना

सामग्री :

(क) कोरफड - 250 ग्रॅम, (ख) हळद - 50 ग्रॅम, (ग) चुना - 15 ग्रॅम, (घ) लिंबू - 2 नग

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

वरील (क ते ग) सामग्री मिक्सर मध्ये वाटून लाल पेस्ट तयार करा, लिंबूचे काप करून घ्या

वापर करण्याची पद्धत :

1. मुठभर पेस्ट मध्ये 150-200 मिली पाणी घालून पातळ मिश्रण तयार करा
2. कासेला धुवून व स्वच्छ करून मिश्रण पूर्ण सडावर लावा
3. वरील मिश्रण दिवसाला 10 वेळां असे सलग 5 दिवस लावा
4. 2 लिंबूचे काप दिवसातून दोन वेळा सलग तीन दिवस चारणे

नोट: दूधामध्ये रक्त किंवा लालसर पणा असेल तर वरील मिश्रणासोबत दोन मुठी कडीपत्ता व गुळ याची पेस्ट दिवसातून दोन वेळा चारणे

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR कोड स्कॅन करा

सडामध्ये अडथळा

कडू लिंबाच्या
पानाची काडी

हळद

लोणी

किंवा

तूप

सामग्री :

ताजीतोडलेली स्वच्छ कडू लिंबाच्या पानाची काडी - 1,
हळद, लोणी किंवा तूप

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

1. सडाच्या लांबी एवढी कडू लिंबाच्या पानाची काडी तोडावे
2. हळद आणि लोणी किंवा तूप यांची पेस्ट लिंबाच्या
पानाच्या काडीवर सर्व बाजूंनी लावून घ्या

वापर करण्याची पद्धत :

1. हळद आणि लोणी किंवा तूप यांची पेस्ट लिंबाच्या पानाच्या
काडीवर सर्व बाजूंनी लावून घ्या
2. पेस्ट लावलेली काडी घड्याळ्याच्या काट्याच्या विरुद्ध
दिशेने (anti-clockwise)
फिरवत सडामध्ये घाला
3. दूध काढल्यानंतर प्रत्येक वेळी नवीन कडूलिंबाच्या पानाची
काडी वापरा

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR
कोड स्कॅन करा

कासेवर / सडावर सूज येणे

गोडे तेल

हळद

लसूण

सामग्री :

तीळ किंवा मोहरीचे तेल - 200 मिलि, हळद पाऊडर - 1 मूठ, लसूण - दोन पाकळ्या

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

1. तेल गरम करण्यास ठेवा, त्याच्यामध्ये हळद आणि लसूण टाका
2. व्यवस्थित एकजीव करा आणि सुगंधित वास येण्यास सुरुवात झाल्यास मिश्रण तापवणे बंद करा (उकळविण्याची गरज नाही)
3. थंड करून घ्या

वापर करण्याची पद्धत :

1. हे मिश्रण हाताने वर्तुळाकार फिरवत पूर्ण सूज असलेल्या भागात व कासेवर लावा

2. दिवसातून चार वेळा असे सलग तीन दिवस वापर करो

नोट:

हे मिश्रण लावण्या अगोदर पशुला स्तनदाह/दगडी याची खात्री करा

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR कोड स्कॅन करा

झार/वार न पडणे

मुळा

भेंडी

गुळ

मीठ

सामग्री :

मुळा - 1 नग, भेंडी - 1.5 किलो, गुळ - आवश्यकते नुसार,
मीठ - आवश्यकते नुसार

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

- प्रत्येक भेंडीला दोन भागामध्ये चिरून घ्या

वापर करण्याची पद्धत :

- व्यायल्यानंतर दोन तासाच्या आत एक मुळा पूर्ण खाऊ घाला
- आठ तासा नंतरही झार पडला नसेल तर 1.5 किलो भेंडी गुळ आणि मीठा सोबत पशुला खाऊ घाला
- 12 तासा नंतरही झार पडला नसेल तर झाराच्या मुळाशी गाठ बांधून घ्या आणि गाठीपासून तीन इंच खालून झार कापून घ्या. गाठ योनिमार्गात परत जाईल.
- हाताने झार काढण्याचा प्रयत्न करू नका
- चार आठवड्या पर्यंत एक एक मुळा प्रत्येक आठवड्याला खाऊ घालत रहा.

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR
कोड स्कॅन करा

उलटणे/गाभण न राहणे

मुळा

कोरपड

हडजोड

शेवगा

गुळ

कडीपत्ता

मीठ

हळद

वापर करण्याची पद्धत :

1. माजाच्या पहिल्या किंवा दूसर्या दिवसापासून उपचार करावा
2. खाली दिल्याप्रमाणे क्रमवार ताजी सामग्री दिवसातून एकदा गुळ आणि मिठासोबत खाऊ घालावी
 - 1 मुळा दर रोज असे पाच दिवस
 - कोरफडीचे एक पान दर रोज असे चार दिवस
 - चार मूठी शेवग्याची पाने चार दिवस
 - चार मूठी हडजोड चार दिवस
 - चार मूठी कडी पत्ता व हळद चार दिवस

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR कोड स्कॅन करा

अंग/भांड बाहेर येणे

कोरफड

हळद

लाजाळूचे पान

सामग्री :

कोरफड - 1 पूर्ण पान, हळद - 1 चिमुट, लाजाळूचे पान-2 मूठी

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

1. कोरफडीचे पान चिरून त्याचे जेल काढून घ्या
2. कोरफडीच्या जेलचा चिकटपणा कमी होईपर्यंत वारंवार जेलला धुवात रहा
3. जेल मध्ये 1 चिमुट हळद टाकून जेल निम्मे होई पर्यंत उकळत रहा आणि नंतर थंड होऊ द्या
4. लाजाळूच्या पानाचा पेस्ट तयार करा

वापर करण्याची पद्धत :

1. बाहेर आलेले अंग व्यवस्थिपणे स्वच्छ करा
2. बाहेर आलेल्या अंगावर जेलचा शिंपडावे
3. बाहेर पडलेल्या अंगावरील जेल वाळल्यानंतर त्यावर लाजाळूची पेस्ट लावा
4. अंगपूर्णपणे आत जाई पर्यंत ही प्रक्रिया पुन्हा करत रहा

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR
कोड स्कॅन करा

लाळ्या खरकुत- तोँडामधील जखम

जिरे

काळे मिरे

लसूण

हळद

गुळ

मेथीदाने

नारळ / श्रीफळ

सामग्री :

जिरे, मेथीदाने, काळे मिरे, हळद, लसूण, नारळ / श्रीफळ, गुळ

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

1. जिरे, मेथी आणि मिरे 20 ते 30 मिनिटे पाण्यात भिजत ठेवा
2. त्यानंतर वरील सर्व सामग्री एकत्र करून त्याची पेस्ट बनवा.
3. एक पूर्ण किसलेले नारळ पेस्ट मध्ये टाका आणि हाताने एकजीव करा
4. प्रत्येक वेळेस ताजे मिश्रण वापरा

वापर करण्याची पद्धत :

1. पेस्ट, नारळ आणि गुळ याच्या मिश्रणाचे छोटे लाडू बनवून ते पशूच्या तोँडामध्ये, जिभेवर, टाळूया भागावर हळुवार हाताने लावा.
2. दिवसातून तीनदा असे सलग 3-5 दिवस लावावे

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR
कोड स्कॅन करा

खरकुतः खुरामधील जखम

कुप्पी / पेटारीचे पान

कडूलिंब

लसूण

खोबरे तेल

किंवा तीळ तेल

हळद

तुळस

मेंदी

सीताफळाचे पान

सामग्री :

कुप्पी / पेटारीचे पान - 1 मूठ, लसूण - 10 पाकळ्या,
कडूलिंब पान - 1 मूठ, खोबरे तेल - 20 मिलि, हळद, मेंदीचे
पान - 1 मूठ, तुळशीचे पान - 1 मूठ

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

1. वरील समग्रीची पेस्ट बनवून घ्या
2. वरील पेस्ट मधे 250 मिलि खोबर्याचे किंवा तिळाचे तेल
मिसळून ते उकळून थंड करा

वापर करण्याची पद्धत :

1. जखम साफ करून जखमेवर वरील पेस्ट लावा आणि गरज
असेल तर बँडेज ने बांधून ठेवा
2. जर जखमे मधे अळ्या झाल्या असतील तर खोबरे
तेलामध्ये कापूर टाकून ते तेल किंवा सीताफळाच्या पानाची
पेस्ट जखमे वर लावा.

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR
कोड स्कॉन करा

ताप

धने

लसूण

तेज पत्ता

काळे मिरे

जिरे

हळद

चिरायता

विड्याचे पान

तुळस

कडूलिंबाचे पान रान तुळस/सञ्जा

गुळ

छोटे कांदे

सामग्री :

लसूण - 2 पाकळ्या, धने- 10 ग्राम, जिरे- 10 ग्राम, तुळस पान- 1 मूठ, दालचिनीचे वाळलेले पान - 10 ग्राम, काळे मिरे- 10 ग्राम, विड्याचे पान- 5 पान, छोटे कांदे- 2 नग, हळद - 10 ग्राम, चिरायता पान पाऊडर - 20 ग्राम, रानतुळसचे पान - 1 मूठ, कडूलिंबाचे पान - 1 मूठ, गूळ - 100 ग्राम

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

1. जिरे, मिरे आणि धने यांना 15 मिनिटे भिजत ठेवा
2. वरील सर्व सामग्री एकत्र करून तिची पेस्ट तयार करा

वापर करण्याची पद्धत :

1. सकाळ - संध्याकाळ छोटे- छोटे लाडू बनवून चारावे

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR
कोड स्कॅन करा

हंगवण

मेथीदाने

कांदे

लसूण

जिरे

गुळ

हळद

हिंग

काळे मिरे

खसखस

कडीपत्ता

सामग्री :

मेथीदाने - 10 ग्राम, कांदे - 1 नग, लसूण - 1 पाकळी, जिरे - 10 ग्राम, हळद - 10 ग्राम, कडीपत्ता - 1 मूठ, खसखस, काळे मिरे - 10 ग्राम, गुळ - 100 ग्राम, हिंग - 5 ग्राम

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

1. जिरे, खसखस, मेथी यांना थोडेसे काळे होईपर्यंत भाजून घ्या
2. नंतर थंड करून बियांना बारीक करून घ्या
3. इतर सर्व सामग्री सोबत याचे पेस्ट तयार करा

वापर करण्याची पद्धत :

1. मिश्रणाचे छोटे - छोटे लाडू बनवून घ्या
2. तयार 1-2 लाडू पशुला दिवसातून एक वेळेस असे सलग एक ते तीन दिवस किंवा आराम मिळेपर्यंत चारा

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR
कोड स्कॅन करा

पोट फुर्गी आणि अपचन

कांदे

लसूण

लाल मिर्ची

काळे मिरे

विड्याचे पान

अद्रक/आले

जिरे

हळद

गुळ

मीठ

सामग्री :

कांदे - 100 ग्राम, लसूण - 10 पाकळ्या, लाल मिर्ची - 2 नग,
जिरे- 10 ग्राम, हळद - 10 ग्राम, गुळ - 100 ग्राम,
काळे मिरे - ग्राम, विड्याचे पान - 10 नग, आद्रक - 100 ग्राम

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

1. काळे मिरे आणि जिरे 30 मिनिट भिजत ठेवा
2. भिजलेले मिरे, जिरे एवं इतर सर्व सामग्री एकत्र करून त्याची पेस्ट तयार करून घ्या

वापर करण्याची पद्धत :

1. तयार पेस्ट चे छोटे - छोटे लाडू बनवून घ्या
2. तयार छोटे लाडू दिवसातून तीन चार वेळेस आजारी पशुला सलग तीन दिवस खाऊ घाला

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR
कोड स्कॉन करा

जंत/कृमी

कांदे

लसून

काळे मिरे

हळद

मोहरी

कडूलिंबाचे पान

जिरे

गुळ

केळीचा बूंदा

द्रोणपुष्पि / तुंबी

कारले

सामग्री :

कांदे - 1 नग, लसून - ५ पाकळ्या, मोहरी - 10 ग्राम,
कडूलिंबाचे पान - 1 मूठ, जिरे- 10 ग्राम, कारले - 50 ग्राम,
हळद- 5 ग्राम, काळे मिरे- 5 ग्राम, केळीचा बूंदा - 100 ग्राम,
द्रोणपुष्पि / तुंबी पाने - 1 मूठ, गुळ - 100 ग्राम

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

1. जिरे, मिरे आणि मोहरी यांना 30 मिनिटे भिजत ठेवा
2. भिजलेले जिरे, मिरे आणि मोहरी यांना इतर सामग्री सोबत एकत्र करून पेस्ट तयार करा

वापर करण्याची पद्धत :

1. मिश्रणाचे छोटे -छोटे लाडू बनवून घ्या
2. तयार 1-2 लाडूवर थोडेसे मीठ लावून पशुला दिवसातून एक वेळेस असे सलग तीन दिवस चारा

यूट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR
कोड स्कॉन करा

गोचीड आणि बाह्य परजीवी

लसून

हळद

कळुळिंबाचे पान

वेखंड

कळुळिंबाचे बिया

घाणेरी/गोचडीचे पान

तुळशीचे पान

सामग्री :

लसून - 10 पाकळ्या, कळुळिंबाचे पान - 1 मूठ, कळुळिंबाचे बिया - 1 मूठ, वेखंड- 10 ग्राम, हळद - 20 ग्राम, घाणेरी/गोचडीचे पान - 1 मूठ, तुळशीचे पान - 1 मूठ

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

1. वरील सर्व सामग्री एकत्र करून त्याची पेस्ट तयार करा
2. या मिश्रणामध्ये 1 लीटर साफ पाणी मिसळा
3. मिश्रणाला बारीक चाळणी किंवा कपड्याने चाळून घ्या
4. वरील द्रव्याला स्प्रे बाटली मध्ये भरून घ्या

वापर करण्याची पद्धत :

1. पशूच्या पूर्ण शरीरावर ह्याची फवारणी करा
2. गोठ्यामधील चिरा / भेगा यावरही फवारणी करा
3. फवारणी यंत्र नसल्यास, कापड वरील द्रव्यात भिजवून शरीरावर लावता येते
4. जर गोचीड कमी झाले नाहीत तर एका आठवड्याने ही प्रक्रिया परत करा
5. याचा वापर शक्यतो ऊन असेल तेंव्हाच करा

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR
कोड स्कॅन करा

देवी / चामखीळ / भेगा

लसूण

लोणी

हळद

जीरे

रान तुळस (स्वीट बेसिल)

कडूनिंब पान

सामग्री :

लसूण - 5 पाकळ्या, हळद - 15 ग्रॅम, जीरे - 15 ग्रॅम,
रान तुळस (स्वीट बेसिल) - एक मूठ, कडूनिंब पान - एक
मूठ, लोणी / तूप - 50 ग्रॅम

मिश्रण तयार करण्याची पद्धती :

1. 15 मिनिटासाठी जीरे पाण्यात भिजत ठेवा
2. वरील सर्व सामग्रीचे बारीक पेस्ट तयार करा
3. नंतर लोणी मिसळून मिश्रण तयार करा

वापर करण्याची पद्धत :

1. देवी/चामखीळ/बरा होत नाही तो पर्यंत त्या भागावर वरील
मिश्रण जास्तीत जास्त वेळा लावत रहा
2. मिश्रण लावण्या अगोदर कातडी स्वच्छ आणि कोरडी करून
छ्या

यू ट्यूब वर विडिओ पाहण्यासाठी QR
कोड स्कॉन करा

National Dairy Development Board, Anand
Phone: 02692-260148, 260149 • Fax: 02692-260157
Website: www.nddb.coop

facebook.com/NationalDairyDevelopmentBoard